

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm a meghívást a mai eseményre, nagy örömmel veszek részt az „Inventarium Vaticanum I” című kötet bemutatóján. Egy olyan összeállítás tarthatunk a kezünkben, amely a Budapesti Apostoli Nunciatura 1920-1939 tartó időszakának történeti dokumentumait tartalmazza.

Amikor XIII. Leó pápa az 1880-as években fokozatosan megnyitotta az Apostoli Szék levéltárait a történeti kutatás előtt, óriási szolgálatot tett mind az Egyház, mind a tudomány számára. Erős választ adott a 18. századi felvilágosodás óta gyűrűző, a liberalizmus által felerősített egyházellenes vádakra. Tükörként tartotta a bírálók elé a 12. századtól kezdődően mind hiánytalanabban fennmaradt történeti dokumentumok sokaságát. A pápai magánlevéltár, a Vatikáni Titkos Levéltár esetében -- középkori anyagának mennyiségét és sokféleségét tekintve -- a világ legnagyobb archívuma vált hozzáférhetővé. Minden jelentősebb európai kultúrnemzet történeti intézetet alapított Rómában, hogy a szentszéki forrásoknak köszönhetően jobban megismerhesse saját múltját. Az érdeklődés nem korlátozódott csupán a középkorra, újabb és újabb korszakokra is kiterjedt.

Fraknói Vilmos nagyváradi kanonoknak és a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárának köszönhetően a magyar történészek az elsők között jelentek meg a Vatikán falai között. Hamarosan impozáns sorozatban adták közre az Apostoli Szentszék és Magyarország évezredes történetének újonnan feltárt forrásait (*Monumenta Vaticana Hungariae*). Nem lehet eléggé méltatni, hogy hosszas szünet után ez a munka a 21. században is folytatódik a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Magyar Tudományos Akadémiának köszönhetően. A *Collectanea Vaticana Hungariae* keretében 2004 óta folyamatosan megjelenő forráskiadványok, monográfiák és tanulmánykötetek tárják eléink az összetett segítő szerepet, melyet a pápaság Magyarország történetében játszott. Legyen szó olyan határhelyzetekről, mint Mohács vagy az oszmánok kiűzése XI. Boldog Ince pápa pontifikátusa alatt, vagy az első világháború és az azt követő évek megpróbáltatásai.

Az a kötet, melynek értő bemutatására most sor kerül, a két világégés közötti időszakba kalauzol el bennünket. Jellegeiben és jelentőségében eltér a korábbi munkáktól. Egy inventárium, egy levéltár ismertetése, a Budapesti Apostoli Nunciaturáé az 1920—1939 közötti években. Nemcsak egyszerű leírás, hanem sok-sok ezer dokumentumnak sok munkával készült, hasznos összefoglalása, kalauzszerű áttekintése. Ezek az iratok nemcsak a történészek, a történelem iránt érdeklődők számára fontosak. A Budapesti Apostoli Nunciatura számára is különös jelentőséggel bírnak. Három nuncius elődöm, Lorenzo Schioppa, Cesare Orsenigo

és Angelo Rotta diplomáciai, egyházkormányzati működését, a korabeli magyar egyházban és társadalomban betöltött szerepét mutatják azokban az években, amelyet Magyarországon Horthy-korszaknak neveznek. Rendkívül részletesen és változatosan teszik ezt, az állami vezetőkkel folytatott rendszeres tárgyalásoktól kezdve lelkipásztori útjaikon át erős szociális érzékről árulkodó, széleskörű jótevénytől kezdve bezárólag. Ilyen volt például telente tüzelő osztása a rászorulóknak, templomépítések támogatása, a mintegy 160 budapesti gyereket nevelő árvaház fenntartása.

Egészen a legutóbbi évekig abban a hiszemben voltunk, hogy a Budapesti Apostoli Nunciatura iratai csupán 1990-től, újjáalapításától állnak rendelkezésre és a korábbiak 1945-ben megsemmisültek. Csak XI. Piusz pápa pontifikátusa vatikáni iratainak kutathatóvá tétele után szerezhettünk tudomást arról, hogy levéltárunk nem pusztult el. A Vatikáni Titkos Levéltárban található. Annak az előrelátó gondoskodásnak köszönhetően, hogy a pápai Államtitkárság a II. világháború elején Rómába szállította az európai nunciaturák irattárait. Közéleti rálátásunk azonban nem volt az anyagra. A hozzánk érkező és egyre szaporodó megkereséseknek sem tudtunk eleget tenni (például a családtagok pápai kitüntetésével, az 1938-as Eucharisztikus Kongresszussal kapcsolatban stb. érdeklődtek nálunk.)

A *Collectanea Vaticana Hungariae* e legújabb kötetének köszönhetően a magyarországi apostoli nunciatura működése hangsúlyos és jól adatolt történelmi távlatba került. Sőt jelen hivatali működése is nagyon hasznos segítséget kapott. Az *Inventarium Vaticanum*nak köszönhetően azonosíthatóvá és visszakereshetővé válnak múltbéli ténykedésének dokumentumai.

A Budapest Apostoli Nunciatura inventáriumának elkészítése és megjelentetése nagy öröm számunkra. Gratulálok a Pázmány Péter Katolikus Egyetemnek, hogy munkatársai az Ex Corde Ecclesiae pápai rendelkezés szellemében ilyen nagy jelentőségű tudományos kutatásokat folytatnak a vatikáni gyűjteményekben. Végezetül megköszönöm a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy e kutatásokat oly bőkezűen támogatja és palotájában helyet adott ennek a különleges alkalomnak!

Alberto Bottari de Castello
apostoli nuncius